

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 34

Заснований в 1996 році

Рівне – 2006

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И :
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету.
Випуск 34. — Рівне: РДГУ, 2006. — 188 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики вищої і загальноосвітньої школи, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №11 від 30.06.2006 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 5.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2006

in forming moral and spiritual wealth.

Key words: folk singing, moral spiritual wealth.

Одержано редакцією 26.01.2006.

УДК: 370. 78. 071. 2

С.С. ДИМЧЕНКО

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ТА ДИРИГЕНТСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ АНДРІЯ БОБИРЯ

Резюме. У статті на основі фактичних матеріалів (вітчизняних рецензій, афіш, спогадів і відгуків сучасників) зроблена спроба відновити широкий спектр надзвичайно плідної педагогічної та диригентської діяльності видатного знавця кобзарської справи, талановитого і неповторного бандуриста-віртуоза Андрія Матвійовича Бобира.

Ключові слова: диригент, кобзарська справа, бандурист-віртуоз, інтерпретатор, педагог, артист, керівник ансамблю, народно-інструментальна музика, творча манера.

Минають роки, сторіччя, змінюються звичаї, ідеології, погляди. Та назавжди історія залишила імена, якими пишається наша земля. Людина, яка не знає свого минулого, не має майбутнього. Ці золоті слова спонукають до дослідження і використання досвіду минулих поколінь, вводять у світ минулого.

Багато імен уже повернуто із небуття. А ще більше, мабуть, чекають щасливої долі доповнити славетну сторінку історії України. Мова йде про одну з найцікавіших постатей ХХ століття – Андрія Матвійовича Бобира – досвідченого диригента, видатного знавця кобзарської справи, талановитого і неповторного бандуриста-віртуоза, інтерпретатора українських народних пісень і дум, педагога, автора численних обробок і перекладень музичних творів для бандури, який залишив виразний слід у розвитку українського кобзарства [8, 2].

Прожив він надзвичайно багате, яскраве, творче, сповнене титанічної праці життя. Наслідки його багатогранної діяльності позначилися в активізації роботи класів бандури у консерваторіях, музичних училищах, у створенні професійних та аматорських капел і ансамблів бандуристів, оркестрів народних інструментів [5].

У статті на основі фактичних матеріалів (вітчизняних рецензій, афіш, спогадів і відгуків сучасників) зроблена спроба відновити широкий спектр надзвичайно плідної педагогічної та диригентської діяльності Андрія Бобира.

Дитинство Андрія Бобира пройшло в селі Нечипорівка Яготинського району Полтавської губернії (тепер Київської області). В сім'ї ходили перекази про прадіда-січовика, який у сто з гаком років ще співав, граючи на кобзі. Звуки бандури почув Андрій в дитинстві від заїжджого кобзаря, це вразило його до глибини душі. Бандуру мав і учитель з їхнього села, отже була можливість навчатися грі на улюбленому інструменті. Незабаром Андрій і сам придбав кобзу, з якою не розлучався ні на день.

Після закінчення семирічної школи в Яготині Андрій Бобир вступив до Київського музично-театрального технікуму (згодом реорганізований у музичне училище) по спеціальності хорове диригування (1931-1937). Потім – навчання в Київській консерваторії (1937-1941, 1945-1947) на диригентсько-хоровому відділі і паралельно робота в ансамблі бандуристів українського радіо. Диплом диригента-хормейстера не встиг захистити – почалася війна.

Будні льотчиків гвардійського 212-го авіаполку... Їх не уявити без пісень, які приніс із собою Андрій Бобир.

Заспіває часом у колі друзів – і вже хор збирається. Пісня, наче магніт, притягувала людей.

Льотчик-винищувач, старший лейтенант Андрій Бобир пройшов через всі тяжкі випробування Великої Вітчизняної і закінчив її штурмом Берліна. Чотири важкі воєнні роки він не полишав ні штурвала, ні бандури, яку возив за собою у крилі літака. Так і пролетіла солдатська бандура через всю Україну, Польшу, Чехословаччину... І скрізь чули її голос.

Відомий поет і пісняр Олекса Якович Ющенко присвятив вірш “Крила кобзи” пам’яті народного артиста України, бандуриста, пілота Андрія Матвійовича Бобира [9, 28-29].

В годині битви світової
Подія сталася така:
Свою взяв кобзу із собою
Пілот до свого літака.
А кобза, хоч і саморобна,
Дорожча золота йому.
В ній пісня і весела, й скорбна,
В ній Віра, що поборе тьму.
Коли хтось із пілотів гине,
Співала “Чуєш, брате мій?” ...
І поминала Україна
Свого бійця у час лихий.
Гучніше звістка та від грому,

Яскравіш блискавки вона,
 А від плачу по дорогому
 Не раз порвалася струна.
 Боєць в безсмертя відлітає
 В ключі смутному журавлів,
 Його ж душа кінця не має-
 Сам Бог їй жити повелів.
 Пілот молодший став на зміну,
 Щоб людство не зазнало зла.
 За вільну, рідну Україну
 Та Кобза літака вела.
 І нерозлучний був із нею
 Кобзар хоробрий наш Андрій.
 Тепер окрасою музею
 Вона в столиці молодій.
 Їх душі- то порив один,
 Вона – дочкою України,
 Він – України вірний син.
 Казки про килим знаєм всі ми,
 Який під небом проліта,
 А справжній лет з бійцями тими-
 Найвища Правди висота.
 Є крила в Кобзи невидимі
 І ми в житті натхненні ними.

Після війни А.М.Бобир склав випускний екзамен у консерваторії, а згодом закінчив аспірантуру за фахом оперно-симфонічного диригування (1948-1951, кл.О.Климова).

Вже в його сорок років популярність А.М.Бобиря була величезною не тільки в Україні, а й далеко за її межами. Українське радіо розносило по всьому світові українську пісню у виконанні бандуристів, якими керував А.М.Бобир. Вдячні шанувальники відгукнулися сотнями листів з багатьох країн світу (писали українці з Австралії, Америки, Канади, Англії, Німеччини, Франції, Бельгії), дякували за чудове виконання, просили і далі продовжувати пропаганду української народної пісні.

Великий патріот України, невтомний пропагандист кобзарського мистецтва, кращих зразків української класичної музики, А.М.Бобир жив духовним світом Т.Шевченка, Лесі Українки, І.Франка, М.Лисенка, М.Леонтовича, К.Стеценка, Я.Степового, В.Косенка, С.Людкевича.

У 1987 році здійснилася заповітна мрія А.М.Бобиря, коли за його активною участю було започатковано фестиваль “Вересаєве свято” у селі Сокиринцях Чернігівської області. Міністерство культури України затвердило цей захід як традиційний і проводиться він на батьківщині О.Вересаєва раз на три роки. Понад 600 бандуристів (найкращі капели, ансамблі, окремі виконавці) вже приїздили вшанувати пам’ять славетного кобзаря. А одним із найяскравіших номерів урочистого концерту біля пам’ятника О.Вересаєву були спів та гра на бандурі Андрія Бобиря. [10, 43].

Вимальовувалася чудова перспектива, було чимало пропозицій, та любов до народної музики все ж перемогла. Головним напрямком діяльності А.М.Бобиря стала народно-інструментальна музика. Бандурист-співак, артист, керівник ансамблю бандуристів (з 1953 р.), беззмінний художній керівник і головний диригент оркестру народних інструментів Укртелерадіо (1965-1992), викладач, старший викладач, в.о.доцента Київської консерваторії за сумісництвом (1951-1985) по класу бандури [3, 99-100].

Широка творча ерудиція, постійна концертна практика співака-бандуриста, що не мав собі рівних в інтерпретації кобзарського репертуару, дозволили йому передати своїм учням кращі самобутні традиції українського кобзарства, прищепити любов до національного мистецтва. У нього навчалися понад 40 студентів, серед яких відомі бандуристи В.Кухта, А.Голуб, А.Грицай, А.Маціяка, заслужений працівник культури України Л.Воріна, кандидат мистецтвознавства А.Омельченко, професор Львівського Вищого музичного інституту видатний майстер бандури В.Герасименко, народні артисти України М.Гвоздь, Н. Москвіна, Ю.Гамова, А.Шутько, заслужений артист України Ю.Демчук та ін.

Андрій Бобир виробив власну творчу манеру, своєрідний оригінальний підхід до кожного вихованця, до кожного студента. Саме тому ми можемо з упевненістю стверджувати, що ним була створена мистецька школа, була знайдена та творча основа процесу навчання і виховання, яка захочувала і стимулювала освітянський процес, яка розвиваючи індивідуальні якості кожної душі, спонукала до невичерпного, вишуканого і світлого світу мистецтва.

Ось, як пише про свого вчителя М.Гвоздь: “Андрій Бобир належить до числа талантів, які народжуються, може, раз на сто років. У нього було все: високий зріст, постава козарлюги, чудовий голос (драматичний тенор повного діапазону з оригінальним, суто кобзарським тембральним забарвленням), досконале володіння технікою гри на бандурі, хист хормейстера, диригента-симфоніста, викладача, прекрасного знавця народної творчості, історії України. Погодьтеся, було що запозичити у такої неординарної особи” [2, 89].

А.М.Бобир – автор понад 500 обробок та перекладень українських творів для бандури. Оpubлікував серію збірників пісень і танців для бандури (К.,1950,1952,1959), кілька статей і проблем розвитку кобзарського та бандурного мистецтва, а також науково-методичну працю “Поради керівнику ансамблю бандуристів” [1].

Вагомий внесок А.М.Бобиря в розвиток кобзарського мистецтва, його плідно музично-громадська діяльність відзначені званнями заслужений артист України та Народний артист України.

Андрій Бобир з тих, хто прокладав нові шляхи, хто могутньо стверджував могутній геній українського народу, в кому на всю силу палахкотіла ватра його вічної творчої снаги.

Огляд діяльності А.М.Бобиря приводить до висновку, що життя зв'язало його з радіо не за збігом обставин, а за покликанням.

Мистецьке життя міста Києва активно впливало на музиканта, який вже тоді виявив диригентський хист. Привабливість постаті молодого диригента мимоволі привертала до себе увагу. Він був красивий: пластичні руки, точні експресивні рухи, романтично сяючі очі, повна заглибленість у музику, що ніби лилася з-під його рук. Цікаво, що абсолютна захопленість диригента музикою якимось чаклунськи впливала на оркестрантів. Відчувалось, що музиканти із задоволенням підкоряються диригентові [6, 8]. Так, поступово, у А.М.Бобиря закладались основи диригентського професіоналізму, до пізнання таємниць якого він виявляє справжню зацікавленість на всіх ступенях свого розвитку. І називаючи його професійні якості, слід говорити не просто диригент, постановник, а радіодиригент, радіопостановник. Це значною мірою зумовили його прекрасні слух, пам'ять і широке знайомство з музичною літературою. Він диригував, вимагав виконання задуму композитора так, наче сам був автором, а радіопостановки здійснював з неухильним додержанням диригентського плану.

За роки роботи Андрія Бобиря з оркестром народних інструментів Укртелерадіо (1965-1992) було записано близько тисячі масштабних творів, які стали золотим фондом Українського радіо. Цікаву думку про диригентську особливість А.М.Бобиря висловив М.Дремлюга, який вважає, що серед його багатьох індивідуальних якостей як диригента, зокрема, безпомилкове відчуття пропорцій, що дозволяє з надзвичайною випуклістю ліпити широкі музичні пласти, є в нього одна цінна якість, необхідна для першого виконання музичного твору, – уміння вірно визначити і поставити на перший план головне у змісті музики- її стилеві особливості. Найкращі його виступи залишили незабутні враження – емоційна сила впливу його диригентської техніки на рівні мистецької загадки [4, 2].

Про специфіку творчого почерку А.М.Бобиря не менш переконливо говорить і його мобільність, готовність будь-який твір призначений для передачі в ефір, подати в оркестровому вигляді. Оркестровки, здійснені А.М.Бобирем для цієї мети, перелічити неможливо.

За свідченням тих, хто з ним творчо спілкувався, Андрій Матвійович був одним з кращих радіооркестраторів, дружніми послугами якого не раз користувалися музиканти і композитори. Він оркестрував твори М.Лисенка, Б.Підгорецького, К.Стеценка та інших композиторів минулого та сучасного [7, 7].

Він брав активну участь у створенні нового сучасного репертуару, не боявся сміливого пошуку та експерименту. Щира зацікавленість всім новим, талановитим були притаманні головному диригентові, що дозволяло йому братися за першопрочитання творів сучасних українських композиторів. Диригент надзвичайно ретельно опрацьовував оркестрові нюанси і штрихи, досягаючи граничної довершеності звучання, яскравості, колоритного розмаїття музичних барв. Він не “підстроювався” під звички оркестрантів, не бажав бути “акомпаніатором” численних зірок. Досягти художньої цілісності, органічної єдності всіх компонентів, не применшуючи ролі й емоційно наснаженої звучності оркестру, ось до чого самовіддано прагнув А.М.Бобир. Він вважав головною рисою диригента, окрім бездоганного професіоналізму, почуття відповідальності. Маєстро був щасливий з того, що його улюблена професія дає змогу висловлювати своє громадянське ставлення до сьогодні.

Його диригентська манера – гранична емоційна насиченість, високий романтичний порив, повна самовідданість і чіткий самоконтроль. Його інтерпретації відрізняються надзвичайною цілісністю, тонким відчуттям стилю та високим художнім смаком. Аплікатура творчих можливостей надзвичайно широка.

Талант Андрія Матвійовича масштабний і унікальний, світлий, оптимістичний, сонячний. У ньому бував незгасимий вогонь молодості та життєствердження. Саме тому мистецтво українського диригента бентежить, зворушує, западає в душу. Джерела його таланту- в глибинах народної творчості, рідної пісні, у щедрих розмаїттях художньої творчості народу. Митець, у якого набутий досвід, широка ерудиція в галузі вітчизняної і світової музичної літератури поєднувалися з рідкісною художньою інтуїцією. Мистецька зрілість А.М.Бобиря з особливою повнотою проявлялась в роботі над втіленням шедеврів української і зарубіжної класики. Його натхненні прочитання відомих партитур, сьогодні вражають глибоким проникненням у жанрові й стилеві особливості кожного твору.

Андрій Бобир як диригент- це яскраве втілення самобутності, відданості та одержимості. Що б він не виконував, завжди умів розкрити задум композитора, збагатити його, передати індивідуальну манеру художнього вислову, відшукати у творі нехай невеличкі, але промовисті деталі, які переконливо доводили, що між автором і слухачами є чутливий посередник, здатний не тільки відтворити написане, а й порадувати своїм баченням.

Прошло двадцять років, а я й досі пам'ятаю 2 репетиції колектива, на яких був присутній.

Репетиція Андрія Бобиря – це приклад натхненної творчості, поєднання високої вимогливості до шліфування технічних завдань з емоційністю у розкритті образного змісту музики. Здавалось, що диригент

вільно і легко імпровізував, кожний раз своєрідно і талановито. Але за всією невимушеністю стояла ґрунтовна і копітка робота митця над твором. Він вимагав найточнішого виконання найскладніших завдань, які стояли перед оркестрантами. Багаторазове повторення якогось уривка музичного твору ніколи не перетворював у суто технічну справу. Кожного разу диригент або змінював свій підхід, якщо вправа не вдавалась, або підказував новий виконавський прийом.

Диригент наче скульптор, ліпив з тембрових нюансів гри музикантів і груп оркестру виразний художній образ. Саме на репетиції пересвідчуєшся, як багато варіантів виконання проходить у творчій уяві диригента, перш ніж утвердитися в тому єдиному, якого треба досягти. Барви реєстрів оркестрових інструментів, їх своєрідна драматургія, характерність звучання і різноманітні прийоми звуковидобування-всі можливості і натхнення оркестрантів підпорядковані досконалості звучання, що так хвилює й наснажує слухачів. Яскрава образність мислення диригента, переконлива логіка виконавських планів, загострення драматургічних ліній свідчили про його глибоке проникнення в авторський задум, що зумовили успіх оригінальних трактувань.

При зовні стриманій манері диригування А.М.Бобир поставав митцем романтичного напрямку; він кількома штрихами вмів підкреслити контрасти в образній сфері твору, виявити його темброву драматургію. Бездоганна ансамблева гра – це “регламентована свобода” творчості і натхнення кожного музиканта, які були скеровані владною рукою диригента Андрія Бобира. Я вважаю, що такий професійний рівень оркестру – це результат напруженої роботи однодумців. В інтерпретації інструментальних творів простежував бажання посилити образні контрасти через віртуозне співставлення темпу, вишукані динамічні відтінки тощо.

Дуже великим був вплив самобутньої індивідуальності А.М.Бобира на оркестрантів. Його руки напрочуд пластичні і виразні, “промовляють” до кожного музиканта. Блискуче знання виразових можливостей усіх інструментів оркестрів давало можливість маестро показати, як повинен звучати кожен з них.

У досягненні бажаного результату А.М.Бобир користувався мінімумом словесних образів. Лаконізм вимог диригента і чудова віддача оркестру, доброзичливість і справжня творча атмосфера в роботі свідчили про художній такт керівника, який не нав’язував свою волю, а скоріш орієнтувався на великий досвід музикантів. Він приділяв увагу з’ясуванню концепції твору, виявленню драматургічної логіки матеріалу, багато працював над строем оркестру. Успіхові колективу сприяла широка ерудиція митця, аналітичний склад розуму, чудова пам’ять, тонкий темброво-гармонічний слух, знання музично-виконавських стилів, володіння оркестровими інструментами. Андрій Бобир – творець оригінальних трактувань, диригент-художник. Його репетиції з оркестром – це школа для музикантів. Він – зразок самовідданого служіння мистецтву.

Досвід диригента-інтерпретатора Андрія Матвійовича Бобира гідний професійного вивчення і узагальнення. Конче необхідно провести ґрунтовне дослідження всього створеного митцем, щоб на його зразках виховувати молоді покоління диригентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобир А. Поради керівнику ансамблю бандуристів. – К., 1953.
2. Гвоздь М. Бандурист Андрій Бобир // Народна творчість та етнографія. – 1994. – № 5-6. – С.89.
3. Давидов М. Київська академічна школа народно-інструментального мистецтва. – К., НМАУ, 1998. – С.99-100.
4. Дремлюга М. Цінуймо людину за її справи. // Культура і життя. – 1982. – № 4. – 20 лютого.
5. Жеплинський Б. Коротка історія кобзарства в Україні. – Л., 2000. – 195 с.
6. Климов О. Талант і доброзичливість. // Мистецтво. – 1956. – № 3. – С.8.
7. Литвиненко С. Мистецтво і майстерність диригента. // Музика. – 1985. – №4. – С.7.
8. Сітенко Т. Кобзарське життя Києва початку ХХ ст. // Кобзар. – 1999. – №1. – С.2.
9. Ющенко О. Є крила в кобзі невидимі. // Українська культура. – 2002. – №2. – С.28-29.
10. Ященко Л. Державна Заслужена капела бандуристів України. – К., 1970. – С.43.

Резюме. В статті на основі фактичних матеріалів (оточесвенных рецензий, афиш, воспоминаний и отзывов современников) сделана попытка восстановить широкий спектр чрезвычайно многогранной педагогической и дирижерской деятельности выдающегося знатока кобзарского искусства, талантливого и неповторимого бандуриста-виртуоза Андрея Матвеевича Бобира.

Ключевые слова: дирижер, кобзарское искусство, бандурист-виртуоз, интерпретатор, педагог, артист, руководитель ансамбля, народно-инструментальная музыка, творческая манера.

Summary. On the basis of facts (reviews, placards, bills, memoirs, references of contemporaries) this article deals with different aspects of incredibly fruitful pedagogical and conductor's activity of the prominent kobzars' connoisseur, talented, unique and virtuoso bandura player Andriy Bobyr.

Key words: a conductor, kobzar's deeds, bandurist-virtuoso, an interpretator, a pedagogue, an artist, the leader of the ensemble, folk-instrumental music, creative manner.

Одержано редакцією 27.01.2006.

УДК: 37,036. 78 078, 1(477)

К.О. УСТЕНКО

ОПЕРНО-ХОРОВА ТВОРЧІСТЬ М.В.ЛИСЕНКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

ЗМІСТ

<i>Хом'як І.М.</i> Аналіз експериментального навчання української орфографії	3
<i>Парасюк І.А.</i> Морально-етичні засади «Руської трійці»	8
<i>Слободян М.Б.</i> Педагогічне новаторство Волинської гімназії та його вплив на організацію навчально-виховного процесу Кременецького ліцею ХХ ст.	11
<i>Кравченко Т.В.</i> Сімейна модель соціалізації особистості в сучасних умовах	14
<i>Повалій Л.В.</i> Особливості виховання підлітків в різних типах неповної сім'ї	16
<i>Тимошук Н.С.</i> Духовно-моральне становлення молоді в умовах особистісно орієнтованого виховання	19
<i>Хримова О.Л.</i> Дослідження вихованості і особистісного розвитку підлітка з проблемної сім'ї	22
<i>Хролець О.І.</i> Дитинство як предмет психолого-педагогічного вивчення	26
<i>Янциур Л.А.</i> Розвиток у дошкільників інтересу до творів образотворчого мистецтва	29
<i>Стаднік Н.В.</i> Мотивація відповідальності у дітей шестирічного віку	34
<i>Коренева І.М.</i> Використання міжпредметних зв'язків у процесі розвитку спостережливості молодших школярів	36
<i>Іванова Л.І.</i> Визначення рівня літературної компетентності молодшого школяра	39
<i>Сіранчук Н.М.</i> Діагностика образномовленнєвих вмінь учнів початкових класів	43
<i>Крижанська Л.В.</i> Національні цінності в початковій школі при організації національно зорієнтованого навчально-виховного процесу	48
<i>Лопухівська А.В.</i> Формування соціальної і комунікативної активності учнів сільської школи	53
<i>Барсукова Л.М.</i> Втілення теоретичних засад історико-краєзнавчої пошукової роботи учнів в практику навчально-виховної діяльності сучасної загальноосвітньої школи	55
<i>Комарницька В.Л.</i> Концептуальні засади формування громадянської свідомості старшокласників	59
<i>Дмитрів О.В.</i> Використання методу ситуативного навчання на уроках англійської мови у загальноосвітніх школах.	64
<i>Трофімчук В.М.</i> Організаційні форми та методи художньо-конструкторської діяльності старшокласників	67
<i>Грицай Н.Б.</i> Формування пізнавальної активності учнів під час позакласних екскурсій у природу	72
<i>Ганчин Л.В.</i> Особливості навчання усного мовлення у духовних семінаріях	78
<i>Головань Т.М.</i> Дитячі притулки в Криму у II половині XIX століття	82
<i>Коваль В.В.</i> Моральне виховання неповнолітніх у пенітенціарних установах як один з основних стратегічних напрямів підготовки їх до соціальної адаптації в суспільстві	86
<i>Потапчук Т.В.</i> Пісня як засіб виховання дітей	91
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічні погляди та диригентська майстерність Андрія Бобира	94
<i>Устенко К.О.</i> Оперно-хорова творчість М.В.Лисенка як засіб формування музично-естетичного мислення студентів	97
<i>Мельничук С.Ф.</i> Виконавське мистецтво і супроводжуючий його психологічний фактор – сценічне хвилювання	101
<i>Дем'яненко І.О.</i> Формування в учнів музичних шкіл навичок саморегуляції та контролю м'язового тону під час гри на гітарі	104
<i>Янциур М.С.</i> Індивідуальні навчально-дослідні завдання з професійної орієнтації при підготовці майбутніх вчителів трудового навчання	107
<i>Безкоровайна О.В.</i> Виховання духовної культури особистості студента засобами соціально-ціннісної діяльності	109
<i>Костюк Л.К.</i> Специфіка викладання навчальної дисципліни «Культурологія» в умовах інтеграції освітніх систем вищої школи України у європейський простір	115

<i>Никон О.К.</i> Організація самостійної роботи студентів з дисципліни „Основний музичний інструмент” в умовах кредитно-модульного навчання	120
<i>Яковенко Л.П., Шипунова Н.О.</i> Виховання музичного мислення студентів у процесі естетичної оціночної діяльності	123
<i>Ульяновська Л.П.</i> Вокальне виховання в учбовому хоровому колективі: спроба створення сучасної концепції	127
<i>Цапун Р.В.</i> Методи вивчення народного співу в студентському фольклорному колективі	129
<i>Рабченко Т.С., Демченко В.В.</i> Моніторинг як діагностична технологія виявлення готовності випускників вищих навчальних закладів до роботи з обдарованими дітьми.	132
<i>Озерянська А.П.</i> Загальна характеристика розвитку методики викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах України (60-ті роки ХХ століття)	137
<i>Терещук М.А.</i> Музично-драматична діяльність, як засіб удосконалення навчально-виховного процесу на факультеті іноземної філології	140
<i>Літвінчук С.Б.</i> Формування технічного мислення студентів у процесі розв’язання продуктивно-технічних завдань із загальнотехнічних дисциплін	143
<i>Самчук С.А.</i> Художня інтерпретація музичного твору	146
<i>Лукач О.М.</i> До проблеми економічної соціалізації особистості в сучасних умовах	150
<i>Колбіна Т.В.</i> Шляхи оновлення змісту формування міжкультурної комунікації студентів економічного профілю в педагогічній системі вищого навчального закладу	152
<i>Бондарчук А.А.</i> Виховання у студентської молоді етики сімейних взаємин	155
<i>Дучинський С.В.</i> Теоретичні аспекти вокально-хорової виконавської діяльності	158
<i>Пелячик І.Ф., Крижановська Т.І.</i> Історичні аспекти проблеми творчого розвитку особистості засобами музичного мистецтва	160
<i>Кирда А.Г.</i> Визначення провідних тенденцій формування цілей освіти в розвинених країнах	164
<i>Свердлова Т.Г.</i> Формування в дітей комунікативних навичок і навичок спільної діяльності за допомогою японського досвіду групового виховання дошкільників	167
<i>Заблоцька Л.М.</i> Структура та зміст навчального процесу в початкових школах Великої Британії	172
<i>Шимків І.В.</i> Проблема оцінювання знань і моніторингу якості освіти в нормативних документах об’єднаної Німеччини	176
<i>Каур О.С.</i> Тенденції та пріоритети морально-етичного виховання підлітків у Франції	180
<i>Григорчук І.С.</i> Формування духовності в контексті християнської моральної свідомості.....	182
<i>Відомості про авторів</i>	185

Наукове видання

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 34

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 10.06.2006 р. Підписано до друку 30.06.2006 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 28,24. Обл. вид. арк. 28,67. Замовлення № 19/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**О – 59 ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського
державного гуманітарного університету. Випуск 34. — Рівне: РДГУ, 2006. — 188 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 5.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики вищої і загальноосвітньої школи, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20